

MOYSON, Emiel, boekhandelaar, publicist (Gent
9 januari 1838 - Luik 1 december 1868).

Van Loos, Florimond

Emiel Moyson

Moyson liep het Gents atheneum af en studeerde een jaar medicijnen. Die studie gaf hij weldra op en wierp zich toen geheel op de Vlaamse en de wordende socialistische beweging. Ongetwijfeld stond hij hier onder invloed van A. Dufranne, die hem in kennis bracht met de socialistische theorie.

en anderzijds leefde hij in sterke mate mee met de vrijzinnige V.B. in de studentenvereniging 't Zal wel gaan, waarvan hij in 1856 lid was geworden. Een en ander heeft op zijn verdere levensloop een bijzondere stempel gedrukt, daar beide aspecten, V.B. en sociale ontvoogdingsstrijd, nergens duidelijker en beter tot een geheel zijn verweven dan juist bij hem. Dit werd dan nog eens overkoepeld door zijn vrijzinnigheid, die hij als een der sterkste elementen voor de ontvoogding en voor de vrijmaking van het Vlaamse volk beschouwde.

Deze drie elementen kwamen bij Moyson heel vroeg tot uiting: reeds vóór 1860 was zijn levenshouding bepaald en verdedigde hij ze in woord en geschrift. Hierbij dient men rekening te houden met het feit dat nergens in Vlaanderen, zelfs niet door vrijzinnigen, een dergelijke openlijke houding t.o.v. de Vlaamse en sociale beweging is aangenomen. Hierin ging hij verder dan E. Hiel, J. Vuytsteke, A. Bergmann, E. Zetternam enz. Tijdens zijn studententijd was hij co-redacteur van de uitgave Noord en Zuid II, waarvan het eerste deel door de kerkelijke overheid op de index was geplaatst.

In 1858 verliet hij Gent en vestigde zich te Brussel, waar hij lid werd van de vereniging Vlamingen Vooruit en tevens in contact kwam met de leidende figuren van de Brusselse arbeidersvereniging Association Militante Le Peuple, die een weekblad La Tribune du Peuple uitgaven. Aan dit blad heeft hij overigens ook meegewerkt. Enkele jaren later (1864) behoorde hij met C. de Paepe, D. Brismée, E. Hins, G. de Greef e.a. tot de oprichters van de Belgische afdeling der Internationale Arbeidersbeweging. Toen reeds door ziekte ondermijnd heeft hij daar niet al zijn krachten aan kunnen schenken. Wel verdedigde hij in het socialisme een plaats voor de Vlamingen, waarin hij ondersteund werd door zijn boezemvriend de socialistische agitator E. Steens. Het lag in zijn bedoeling ook te Gent - in navolging van de Association Militante - een vereniging van arbeiders op te richten, die de reeds bestaande presyndicale verenigingen van wevers en spinners zou overkoepelen, en dit met een duidelijk politiek doel: afschaffing van de wet op de samenspanningen, verovering van het algemeen stemrecht, afschaffing van de loting, verplicht algemeen lager lekenonderwijs enz. Gelijktijdig koppelde hij aan deze arbeiderseisen zijn inzichten over de V.B.: de syndicaten werden vergeleken met de gilden, de strijd der arbeiders was een strijd tegen het franskiljonisme en hij voelde duidelijk de sociale scheidingslijn die Vlaams- en Franssprekenden scheidde.

Hij sprak ook op het banket van de Commissie der Vlaemsche Grieven (zgn. Grievencommissie), waar hij de nadruk legde op het verband tussen de Vlaamse en de sociale vraagstukken (1859). Merkwaardig was ook zijn Groot-Nederlands verlangen - mogen wij het orangisme noemen - dat overigens in heel de socialistische beweging geregeld terugkomt en waarvan Moyson ongetwijfeld een der krachtigste woordvoerders is geweest.

Te Brugge behoorde hij in 1862 tot de oprichters van de Vlaemsche Broederbond (z. aldaar), die tot doel had alle grieven te doen verdwijnen waaronder de Vlaamse bevolking sedert 1830 leed. Hierbij trachtte hij de werkliedenverenigingen te doen aansluiten.

Moyson was in de eerste plaats een man van actie, hoewel hij zelf liever dichter was geworden. Als dichter is hij een typisch voorbeeld van geëngageerde literatuur in zijn tijd. Een groot dichter is hij in geen geval, romantisch en realistisch tegelijkertijd, maar de plaats waar hij in het politieke leven stond, is wel bijzonder. Meer dan literator was hij de man van het actieve politieke, socialistische leven. Als zodanig was hij niet aan een theorie gebonden; hij was saint-simonist, proudhonnist, zonder twijfel ook indirect beïnvloed door de Gentse hoogleraar Fr. Huet. Ook daar was hij een ongedurig zwerver, eerder op de toevalligheid van de problemen lettend, dan op het verbreiden van een welomschreven leer. In hem treffen wij zowel de progressief-liberale gedachten aan - zoals die enkele jaren later veel duidelijker naar voren zullen treden bij anderen - als veel socialisme, waarin de emotionaliteit toch wel een hoofdrol speelde.

WERKEN: *Liedjes en andere verzen van Emiel Moyson* (1869).

LITERATUUR: E. Anseele, *Voor 't volk geofferd* (1880); - Avanti, *Emiel Moyson herdacht* (1922); - G. Schmook *Het tragisch bestaan van Emiel Moyson*, in *Al Moeite om niet* (1966, p. 69-76); - A. Bracke, *Emiel Moyson, eenzaam strijder op twee fronten*, in *Mens en Taak* (1966, p. 10-15) - Virginie Loveling, *Herinneringen*, bijeengebracht en ingeleid door A. van Elslander (1967).

MICHEL OUKHOW